

VAI TRÒ LỊCH SỬ CỦA BÁO CHÍ CÁCH MẠNG VIỆT NAM

NGUYỄN HUY NGỌC

Ban Tuyên giáo Trung ương

Ngày 21-6-1925, báo Thanh niên (do Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh sáng lập) ra số đầu tiên, khai sinh nền báo chí cách mạng Việt Nam. Hơn 87 năm qua, báo chí cách mạng Việt Nam đã đồng hành cùng dân tộc, với vai trò là người "không chỉ tuyên truyền tập thể và cổ động tập thể mà còn là người tổ chức tập thể" (V.I.Lênin). Trong sự nghiệp cách mạng, báo chí luôn thể hiện là vũ khí sắc bén trên mặt trận tư tưởng, văn hóa, đóng góp xứng đáng trong công cuộc đấu tranh giành độc lập cho dân tộc và xây dựng chủ nghĩa xã hội, đổi mới và chấn hưng đất nước.

Báo chí cách mạng Việt Nam trong những năm đấu tranh giải phóng dân tộc

Vào những năm 20 thế kỷ XX, Nguyễn Ái Quốc sáng lập Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên - tổ chức yêu nước Việt Nam đầu tiên đi theo con đường cách mạng vô sản, đồng thời xuất bản báo *Thanh niên* làm cơ quan ngôn luận của tổ chức này. Ngày 21-6-1925, *Thanh niên* ra số đầu tiên. Đến tháng 6-1929, Đông Dương Cộng sản Đảng ra đời, cho xuất bản báo *Búa liềm* làm cơ quan ngôn luận của Đảng. Tháng 7-1929, Tổng Công hội Đỏ Bắc Kỳ thành lập, chủ trương xuất bản báo *Lao động* (8-1929) và tạp chí *Công hội*

Đỏ (10-1929) làm cơ quan ngôn luận của tổ chức Công đoàn cách mạng Việt Nam. Tháng 9-1929, An Nam Cộng sản Đảng cho ra báo *Đỏ*. Những tờ báo của các tổ chức cộng sản có tác dụng rất quan trọng trong việc giáo dục ý thức giai cấp, thức tỉnh tinh thần yêu nước, giải phóng dân tộc và lý tưởng cách mạng cho nhân dân bị áp bức, bóc lột dưới chính quyền thực dân, phong kiến phản động.

Đầu năm 1930, Hội nghị hợp nhất các tổ chức cộng sản được triệu tập dưới sự chủ trì của lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc, quyết định thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam, thông qua một số văn kiện quan trọng. Ngày 5-8-

1930, Trung ương Đảng cho xuất bản *Tạp chí Đỏ*. Đây là tạp chí đầu tiên của Đảng và cũng là tờ đầu tiên trong hệ thống báo chí của Đảng xuất bản sau khi Đảng Cộng sản Việt Nam ra đời. Ngày 15-8-1930, báo *Tranh đấu* xuất bản số đầu, là cơ quan ngôn luận của Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam.

Tiếp đó, Đảng xuất bản báo *Cờ vô sản* (1931), *Tạp chí Cộng sản* (1931), *Tạp chí Bônscévich* (1935). Nhiều cấp ủy cũng ra báo. Báo chí trong thời kỳ này đóng vai trò quan trọng trong việc phát động cao trào cách mạng chống thực dân, phong kiến, dinh điền là cao trào Xôviết Nghệ - Tĩnh. Báo chí trong những năm 1930-1935 đã phục vụ tích cực cho công tác xây dựng Đảng, tuyên truyền chủ nghĩa Mác-Lênin và đường lối cách mạng dân quyền của Đảng, kiên quyết chống đế quốc, phong kiến,... chuẩn bị điều kiện để đón thời cơ đưa cách mạng tiến lên một cao trào mới.

Bước sang giai đoạn 1936-1939, tình hình quốc tế có nhiều chuyển biến, mặt trận nhân dân chống phát xít được thành lập ở nhiều nước, trong đó có nước Pháp và hình thành mặt trận nhân dân thế giới chống phát xít. Tận dụng khả năng hoạt động nửa hợp pháp, Đảng chủ trương đưa báo chí ra xuất bản công khai. Một số tờ báo cách mạng bằng tiếng Pháp được xuất bản ở Hà Nội, cùng với đó, một loạt tờ báo tiếng Việt được xuất bản công khai hợp pháp, trong đó có tờ *Dân chúng*, cơ quan ngôn luận của Trung ương Đảng, xuất bản tại Sài Gòn.

Sau năm 1940, với tác động của tình hình thế giới, tình hình cách mạng Việt Nam có

nhiều biến chuyển. Năm 1941, lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh trực tiếp về nước lãnh đạo cách mạng Việt Nam; Mặt trận Việt Minh được thành lập. Ngày 1-8-1941, báo *Việt Nam độc lập* được Hồ Chí Minh sáng lập, lấy danh nghĩa Việt Minh tỉnh Cao Bằng, sau đó được mở rộng thành Việt Minh Cao Bằng - Bắc Kạn, rồi Cao Bằng - Bắc Kạn - Lạng Sơn. Thời kỳ này, một loạt các báo ra đời, như: báo *Cứu quốc* (1-1942), cơ quan của Tổng bộ Việt Minh; báo *Cờ giải phóng*, cơ quan ngôn luận của Trung ương Đảng xuất bản số 1 ngày 10-10-1942... Báo chí thời kỳ này đã đóng vai trò to lớn vào việc phục vụ tích cực cho xây dựng lực lượng vũ trang, kết hợp đấu tranh chính trị với đấu tranh vũ trang. Sau khi có Chỉ thị *Sửa soạn khởi nghĩa* của Tổng bộ Việt Minh (5-1944) và nhất là sau cuộc đảo chính Nhật - Pháp (3-1945), Đảng phát động cao trào kháng Nhật, cứu nước tiến tới Tổng khởi nghĩa, một số báo của các lực lượng vũ trang từ các căn cứ kháng Nhật và khu giải phóng được xuất bản. Đặc biệt, tờ báo *Cờ giải phóng* và *Cứu quốc* có cống hiến lớn nhất trong việc thúc đẩy cao trào cách mạng và góp phần quan trọng vào thắng lợi Cách mạng Tháng Tám 1945.

Có thể nói, kể từ năm 1925 đến tháng 8-1945, có nhiều báo, tạp chí ra đời (khoảng 380 báo). Nhiệm vụ của báo chí thời kỳ này tập trung tuyên truyền chủ nghĩa Mác-Lênin, những luận điểm của Nguyễn Ái Quốc về cách mạng Việt Nam thể hiện trong đường lối chính trị của Đảng và Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên, dưới hình thức

nghiên cứu lý luận, lịch sử hay văn học nghệ thuật, tin tức thời sự, công khai hay bí mật.

Dưới chính quyền thực dân phong kiến, mặc dù nhà cầm quyền tìm mọi cách dè dặt, khống chế, đàn áp, nhưng hệ thống báo chí cách mạng vẫn đứng vững, phát triển dưới nhiều hình thức khác nhau, luôn nêu cao tinh thần yêu nước, chống thực dân và phong kiến phản động.

Báo chí cách mạng Việt Nam trong kháng chiến chống ngoại xâm

Trong năm đầu của chính quyền cách mạng, báo chí chủ yếu phục vụ tích cực cho nhiệm vụ bảo vệ chính quyền non trẻ. Báo chí cách mạng xuất bản công khai. Báo *Cứu quốc* xuất bản hằng ngày là tờ báo lớn nhất cả nước. Trong làng báo xuất hiện hai cơ quan mới: Đài Tiếng nói Việt Nam và Việt Nam Thông tấn xã (nay là Thông tấn xã Việt Nam). Cuối năm 1945, Đảng chuyển vào hoạt động bí mật, báo *Cờ giải phóng* ngừng xuất bản; báo *Sự Thật* ra đời ngày 5-12-1945 (tiền thân của báo *Nhân Dân*) với danh nghĩa cơ quan tuyên truyền, cổ động của Hội Nghiên cứu Chủ nghĩa Mác ở Đông Dương (thực chất là tờ báo của Đảng).

Trong thời kỳ toàn quốc kháng chiến chống thực dân Pháp, báo chí cách mạng có một bộ phận xuất bản công khai ở vùng tự do và các căn cứ kháng chiến, một bộ phận xuất bản bí mật trong vùng địch chiếm. Những văn kiện của Đảng, bài nói và viết của Chủ tịch Hồ Chí Minh và các đồng chí lãnh đạo Đảng được in trên các báo trung ương và địa phương. Điểm nhấn thời kỳ này là báo *Nhân Dân*, cơ quan Trung ương của Đảng xuất bản số đầu (tháng

5-1951), *Tạp chí Cộng sản* (1950), *Tạp chí Sinh hoạt nội bộ* (8-1947), báo *Quân đội Nhân dân* (10-1950).

Trong suốt cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp, hệ thống báo, tạp chí đã bám sát thực tiễn cuộc sống, cùng chia sẻ gian khổ, hiểm nguy với nhân dân, bộ đội, phục vụ kịp thời các nhiệm vụ chính trị của cuộc kháng chiến. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định vai trò của báo chí trong giai đoạn 1945-1954 là “đã đóng góp vào cuộc kháng chiến thắng lợi”.

Cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp kết thúc thắng lợi, nước ta tạm thời chia làm hai miền với hai chiến lược cách mạng khác nhau, nhưng tập trung vào nhiệm vụ chủ yếu là hoàn thành cách mạng giải phóng dân tộc trên cả nước. Sau năm 1954, báo chí với nhiệm vụ tuyên truyền xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc, đấu tranh thống nhất nước nhà.

Mỗi cơ quan báo chí thực sự là người tuyên truyền, cổ động, tạo sức mạnh đoàn kết dân tộc, thống nhất ý chí, tư tưởng từ trung ương đến địa phương, từ cán bộ lãnh đạo đến mỗi người dân, hướng tới mục tiêu đấu tranh chống quân xâm lược Mỹ và từng bước xây dựng đất nước.

Báo chí cách mạng trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội, đổi mới đất nước

Sau ngày thống nhất đất nước, báo chí ở nước ta phát triển khá nhanh về số lượng và chất lượng, hình thành hệ thống thông tấn, báo chí, phát thanh, truyền hình rộng khắp cả nước. Từ sau Đại hội VI của Đảng (1986), báo chí như được thổi luồng sinh khí mới. Báo chí có sự phát triển mạnh mẽ cả về số

lượng và loại hình, bám sát cuộc sống, những sự kiện trong nước và quốc tế, đồng thời định hướng dư luận xã hội. Báo chí trở thành một lực lượng xung kích trong cuộc đấu tranh chống tham nhũng, chống tiêu cực và các tệ nạn xã hội, thể hiện rõ chức năng giám sát của nhân dân. Nội dung thông tin của báo chí ngày càng phong phú, hiệu quả, hình thức đẹp, sinh động và hấp dẫn.

Trong công cuộc đổi mới đất nước, báo chí Việt Nam đã có bước đổi mới mạnh mẽ, trưởng thành, phát triển nhanh, đạt được những thành tựu nổi bật, đóng góp quan trọng vào việc tuyên truyền, vận động nhân dân thực hiện đường lối đổi mới của Đảng. Các cơ quan báo chí tích cực tuyên truyền chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, đường lối của Đảng, pháp luật, chính sách của Nhà nước; phản ánh tâm tư, nguyện vọng chính đáng của các tầng lớp nhân dân; phát hiện, cổ vũ nhân tố mới, điển hình tiên tiến, thành quả của công cuộc đổi mới; tham gia tích cực vào cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí, quan liêu, chống thông tin, quan điểm sai trái, âm mưu “diễn biến hòa bình” của các thế lực phản động, thù địch; góp phần quan trọng vào quá trình dân chủ hóa đời sống xã hội, củng cố niềm tin của nhân dân đối với sự nghiệp đổi mới; mở rộng giao lưu, hội nhập quốc tế. Nhiều cơ quan báo chí xây dựng và kiên trì thực hiện những quy định mang tính nguyên tắc, giữ vững tôn chỉ, mục đích, bảo đảm thông tin tích cực, lành mạnh luôn chiếm tỷ lệ lớn; khuyến khích việc phát hiện và cổ vũ nhân tố mới, điển hình tiên tiến; phát động và

tổ chức nhiều phong trào hành động cách mạng, hoạt động xã hội, nhân đạo, từ thiện có ý nghĩa, mang lại hiệu quả thiết thực.

Giai đoạn lịch sử mới đã mở ra cho báo chí Việt Nam những điều kiện và nhiệm vụ mới. Từ đó, nội dung phản ánh trên báo chí cũng có thay đổi. Nếu như trong giai đoạn trước, chủ đề trung tâm của báo chí Việt Nam là “Tất cả vì Tổ quốc xã hội chủ nghĩa, vì hạnh phúc của nhân dân”, thì nay trọng tâm tuyên truyền là xây dựng chủ nghĩa xã hội, xây dựng kinh tế thời kỳ mới. Đứng trước những yêu cầu mới, báo chí cách mạng Việt Nam vẫn luôn kiên định mục tiêu lý tưởng của Đảng Cộng sản Việt Nam, thực hiện tốt chức năng báo chí là cơ quan ngôn luận của Đảng, Nhà nước, tổ chức xã hội và là diễn đàn của nhân dân.

Đến nay, cả nước có 786 cơ quan báo in, với 1.016 loại ấn phẩm, trong đó báo có 194 cơ quan (gồm 81 báo Trung ương, 113 báo địa phương). 592 cơ quan tạp chí (gồm 475 tạp chí Trung ương và 117 tạp chí địa phương). Toàn quốc có 67 đài phát thanh, truyền hình Trung ương và tỉnh, thành phố (gồm có 2 đài quốc gia, 1 đài truyền hình kỹ thuật số, 64 đài phát thanh, truyền hình cấp tỉnh), trên 500 đài truyền thanh, truyền hình cấp huyện, hàng ngàn trạm truyền thanh, truyền hình cấp xã. Trong lĩnh vực thông tin điện tử, hiện cả nước có 61 báo, tạp chí điện tử, 191 mạng xã hội, hơn 1.000 trang thông tin điện tử tổng hợp. Hiện nay, hệ thống báo chí Việt Nam đã có đầy đủ các loại hình: báo in, báo nói, báo hình, báo mạng điện tử với hơn 17.000 người làm báo chuyên nghiệp

được cấp thẻ nhà báo, hàng ngàn cán bộ, kỹ sư, nghệ sỹ, nhân viên làm việc trong các cơ quan báo chí và hàng chục ngàn người khác là cộng tác viên, nhân viên, lao động tham gia các công đoạn in ấn, tiếp thị, quảng cáo, phát hành, sống chủ yếu bằng dịch vụ nghề báo.

Hơn 87 năm qua, báo chí cách mạng nước ta đã thể hiện là công cụ sắc bén của Đảng và Nhà nước trong công tác tuyên truyền, giáo dục, cổ vũ, động viên toàn Đảng, toàn quân, toàn dân ta đoàn kết, vượt qua mọi khó khăn, thử thách, đưa sự nghiệp cách mạng nước ta không ngừng tiến lên và giành được những thành tựu to lớn. Đội ngũ nhà báo Việt Nam luôn trung thành với lý tưởng của Đảng, kiên định vững vàng trong những biến động của lịch sử; có những đóng góp xứng đáng vào sự nghiệp giành độc lập dân tộc, đấu tranh thống nhất đất nước, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa; không ngừng phấn đấu rèn luyện "trí sáng, tâm trong, bút sắc", thực hiện sứ mệnh cao quý của người cầm bút, sáng tạo nhiều tác phẩm báo chí có chất lượng cao hơn. Báo chí Việt Nam ngày càng phát triển toàn diện, từng bước vươn ra thị trường khu vực và quốc tế, mở rộng hợp tác, giao lưu với đối tác nước ngoài. Cơ sở kỹ thuật và công nghệ, nhất là trang thiết bị của người làm báo được quan tâm đầu tư ngày càng nhiều và hiện đại hơn.

Để thực hiện tốt chức năng, nhiệm vụ là tiếng nói của Đảng, Nhà nước, của tổ chức chính trị - xã hội và là diễn đàn của nhân dân, báo chí phải luôn đặt dưới sự lãnh đạo trực tiếp của Đảng, sự quản lý của Nhà nước và hoạt động trong khuôn khổ pháp luật. Báo

chí phải đổi mới mạnh mẽ nội dung, phương pháp, không ngừng nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động; phải bảo đảm tính tư tưởng, tính chân thật, tính nhân dân, tính chiến đấu và tính đa dạng của hoạt động báo chí, góp phần tích cực vào công cuộc đổi mới, xây dựng và bảo vệ đất nước trong tình hình, nhiệm vụ mới. Các cấp ủy, chính quyền, đoàn thể cần quan tâm tạo điều kiện cả về vật chất và tinh thần để báo chí giữ vững định hướng của Đảng, là ngọn cờ tiên phong trên mặt trận tư tưởng - văn hoá; tuyên truyền chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước đến mọi tầng lớp nhân dân; cổ vũ, động viên kịp thời những tập thể, cá nhân điển hình tiên tiến. Bên cạnh đó, các cơ quan báo chí cần tiếp tục nỗ lực hoàn thành nhiệm vụ được giao, đổi mới mạnh mẽ hơn nữa, thông tin nhanh, chính xác, đa dạng; chủ động, sáng tạo trong lĩnh vực thông tin tuyên truyền, đóng góp tích cực vào định hướng dư luận, tăng cường niềm tin của nhân dân với Đảng. Đồng thời, tiếp tục đẩy mạnh việc tuyên truyền, cổ vũ toàn Đảng, toàn dân, toàn quân triển khai thực hiện thắng lợi các chỉ thị, nghị quyết của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước. Trước mắt, báo chí cần tích cực tuyên truyền sâu rộng việc triển khai thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm quốc phòng an ninh; Chỉ thị 03 của Bộ Chính trị về "Tiếp tục học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh"; đặc biệt là tuyên truyền việc triển khai thực hiện Nghị quyết Trung ương 4 khóa XI "Một số vấn đề cấp bách về xây dựng Đảng hiện nay".